

PULA IMVULA

GROWING FOOD • PEOPLE • PROSPERITY

LEKWALO LA GRAIN SA LA BALEMIPOTLANA

*Semela sa mmidi se se siameng jaaka se, se
tlhoka monontsha go mela ka tshwanno.*

Sethwantsho: Jenny Mathews

Go lokela monontsha-bogodimo: KA NAKO KE BOGOTLHE

NGWAGA O NTSE O TSWELELA KA BONAKO GO BOFELELO BA ONA MME BAUMI BA TSHWANE-TSE GO NETEFATSA GORE TSOTLHE DI DIRWE GO KGONA GO BONA BOKANAGOTLHE BO BO KA NEIWANG KE DIJWALWA TSA BONA. GO BOTLHOKWA GO LAOLA DIJWALWA GO TSAMAEELANA LE LENANEO LA GO UMA LA NTLHA – TOTA MAANO A GO DIRISA MONONTSHA LE DIKHEMIKALE.

Maano a tshwanetse go tlhola a lekalekantshwa. Fa go tlhokwa phethogo ya lenaneo, go tshwanetse go dirwa mme jaanong ke nako ya go e dira. Go tlhotlhafatsa lenaneo la go dirisa monontsha go botlhokwa go tlhalo-ganya gore dijwalwa di tlhoka monontsha ka bokana kang le ka nako efe.

DIKGATO TSA GO MELA

Fa go ungwa mmidi go na le dikgato tsa go mela tsa dimela tsa mmidi tse di tshwanetseng go itsewe.

- Kgato ya ntla e simolola ka nako ya go simolola go tlhoga go fitlhelela maemo a V5 (kgotsa kgato ya matlhare a le 5).
 - Kgato ya bobedi e simolola ka kgato ya V5 go ya V9.
 - Go tloga maemo a V9 go fitlhelela dimela di simolola go thunya dithunya ke kgato ya boraro.
 - Kgato ya bone ke fa dimela di thunya dithunya go fitlhelela maemo a tege e thata.
 - Kgato ya bofelo ke fa dimela di godile.
- Bokana ba kumo e e ka bonwang ka tebelelopele e tlhomamiswa ka kgato ya V5. Fa go bonala gore go tlhokiwa mofuta mongwe wa kotlo jaanong ke nako ya go tokafatsa botlhokwa bo. Ka go lokolola matlhare a dimela

Go lokela monontsha-bogodimo...

re ka supa kotlo e e tlhokiwang mme go re thusa go tlhomamisa gore re lokele eng ka bokana kang.

Ka nako ya go jwala tlhakatlhakanya ya monontsha e e tshwanetseng e botlhokwa mme go tlaa sala go na le phetho mabapi le bokana ba kumo e e ka bonwang. Semela se mela ka bonako ka kgato e e latelang kgato ya V5 mme go bonalwa letlhare le lentshwa ka letsatsi la boraro gape le gape. Jalo botlhokwa ba kotlo le metsi bo oketsega gagolo ka kgato ya go mela e.

NAKO YA GO LOKELA MONONTSHA-BOGODIMO

Mmidi

Nako ya go lokela monontsha-godimo wa naiterojene ke ka kgato ya go mela ya V6 go ya V8. Botlhokwa ba mefuta yotlhе ya kotlo bo tshwanetse go tloswa jaanong, gore tekanyetso ya kgono go naya kumo e e lekaneng – e e supiwang ka kgato ya go mela ya matlhare a le lesomepedi – e e supe phokotsego.

Fa gongwe go tlaa tlhomamisa go ya le tiriso ya ditšhelete go oketsa bokana ba monontsha-godimo. Fa bogongwe ba go na ga pula ka go feta e le tlwaelo, go tlhomamisa go oketsa bokana ba monontsha-godimo bo bo lokelwang. Fa go bonalwa gore go ka nna nako ya komelelo bokana ba monontsha-godimo bo ka fokotswa mme gakologelwa gore le bokana ba kumo e e ka bonwang bo ka fokotsegwa. Ikopantshe le morekisi wa monontsha wa gago go go thusa go swetsa.

Disonobolomo

Ka disonobolomo, tiriso ya monontsha e na le mosola tota go oketsa kumo e e ka bonwang. Go botlhokwa go dirisa monontsha o o tlhokiwang ka nako ya go jwala. Tiriso ya naeterejene le potasiamo ka go oketsega go ka oketsa bokana ba kumo e e ke bonwang. Tekanyetso ya kgono go bokana ba kumo e e bonwang le diteko tsa mmu di tlhokiwa go tlhomamisa gore bokana ba monontsha o o ka dirisiwang bo oketswe ka bokana kang. Le fa semele se tsaya bokana bo bo leng kwa tlase ba potasiamo le fososphate, se tlhoka bokana bo bontsi go feta bo bo ka tseiwang. Jalo go botlhokwa go lokela monontsha gape. Nako e e tshwanetseng go lokela monontsha gape ke fa dimela tsa disonobolomo di le bokana ba go kgoma lengole la gago fa o eme mme gape pele matlhare a simolola go ritifatsa mmu ka bogotlhе.

Disonobolomo di senyega ka bonako fa di tlhoka borono le molae-bodenome mme fa dikotlonnye tse di sa lokelwe, tshenyego ya dimela e ka fokotsa bokana ba kumo e e ka bonwang gagolo. Go botlhokwa go lokela dielemente tse pele dimela tsa di sonobolomo di kgoma mangole a gago.

Ela tlhoko

- Fa o lokela monontsha gape go botlhokwa go o lokela ka tshwanno. Fa monontsha o lokelwa ka sediriswa sa go gasetsa monontsha kgotsa ka go dirisa sediriswa sa go lemelela monontsha, netefatsa gore sediriswa se se diriswang se setilwe sentle.
- Mokgweetsi o tshwanetse go tsamaisa sediriswa jaaka go laolwa ke go seta ga sediriswa.
- Gape go botlhokwa go netefatsa gore monontsha o phatlalatswe mo tshimong go tsamaelana le bokana bo bo balabadilweng jaaka go tlhokiwa. Fa go na le dipharologano, baakanya jaaka go tshwanetse.
- Dijwalwa tse di jwetsweng mo thulaganyong e e tlwaetsweng go suga ga mmu mo tshimong go botlhokwa. Mo mmu o bataolotswe, go suga mmu ka sediriswa se se botlhoho go ka mowafatsa mmu. Go thibela go senyega ga medi, tiro e e tshwanetse go dirwa mo mmugodimo kgakala le dimela. Tiragalo e gape e ka bolaya mefero mme ka fa gongwe e ka tlhotlheletsa mefero e mentshwa go simolola go tlhoga.

BOLAODI BA MEFERO LE DISENYI

Bolaodi ba disenyi le mefero bo botlhokwa mo mefuteng yotlhе ya dijwaliwa. Bokana ba thobo ya mmidi le disonobolomo bo fokotsegwa gagolo fa di

Le fa semela sa mmidi se ikanya ka ditsatholego go mela, dintlhа tse ding-we jaaka mofuta wa mmidi o o tlhophiwang, monontsha o o diriswang, go nosetsa le bolaodi ba disenyi tsotlhе di diriswa go kgona go naya bokana ba tlhaka ka bokanagotlhе.

gaisana le dimela tsa mefero ka kgato ya go mela ya fa di sa le nnye. Go bothokwa go dirisa dibolayamefero tse di tshwane tseng ka nako ya go jwala.

Morago go bothokwa go dirisa sebolayamefero gape go tlogela dimela tsa dijwalwa mo tshimong ka go se na mefero. Ka tiriso ya sebolayamefero ya bobedi go bothokwa go buisa sesupetso sa tiriso ka kelothoko le go dirisa sebolayamefero jaaka go supiwa. Netefatsa gore, fa o dirisa mefuta e e farologaneng ya dibolayamefero, e kcona go gasetswa mmogo. Baumi ba tshwanetse go netefatsa gore go diriswe dinosele tse di tshwanetseng fa ba gasetsa sebolayamefero. Ikopantshe le morekisi wa dibolayamefero go netefatsa gore leano la gago le ka diriswa.

Go bothokwa go netefatsa gore dintlha tsa go gasetsa di lekalekantshtswe ka tshwanno. Baumi ba tshwanetse go tshwantsha tiriso mo tshimong e nngwe le e nngwe le leanotiriso mme le tiriso e baletsweng.

Fa dijwalwa di gasetswa, balemirui gape ba tshwanetse go lebelela gore a ga go na disenyi tse dingwe mo masimong. Mo masimong a mmidi go siame go lebelela gore a ga go na dibokwana le/kgotsa phethlu fa mofuta wa mmidi o o tlwaetsweng kgotsa o o kgonang Roundup o jwetswe. Fa go jwetswe mofuta wa BT go bothokwa go laola dibokwana le phethlu. Gape tlhokomela gore a ga go na ditlolatlolamatlhare le mofuta wa ngadule wa mmidi ka gore di nwa tswina e e leng mo mathhareng ebile jalo di tsweleletsa malwetse.

BOLAODI BA MALWETSE A MATLHARE

Bolaodi ba malwetse a matlhare a mmidi bo bothokwa gagolo. Tlhola o ntse e batla maronthotho a masetlha, maronthothomathlo, rusu, tshetlhafalo ya korong le malwetse a mangwe. Malwetse a a matlhare a kcona go fokotswa bokana ba kumo e e ka bonwang gagolo. Go ka latlhogwa bokana bo bo ka nnang 50% ya bogothe ba bokana ba kumo e e ka bonwang ka ntlha ya malwetse a.

Mo disonobolomo go bothokwa go laola dibokwana. Dimela di senyega gagolo fa di simolola go medisa tlhogo ya tlhaka. Fa dibokwana di kona go tsena ka nako e go bonalwa dithhogo tse di sa bopiwang ka tshwanno ebile le phokotso ya palo ya tlhaka. Fa gongwe tlhogo ga e bopiwe.

Marago ga go thunya dithunya dimela di na le kgono ya go fenya dibokwana mme tshenyego e diragala fela ka moy teng ga dithhogo. Le fa dibokwana di ka tlhasela matlhare a a ka fa godimo, tshenyego gantsi ga e oketsge, kwa ntle ga fa dibokwana di le dintsi go feta.

Malwetse a disonobolomo a maemo godimo ke *Scerotinia sclerotiorum*, rusu, go bola ga medi, maronthotho mo matlhareng, go bola jaaka mosidi, magwatamasweu, go bola ga dithhogo le go bola ga dikutu. Ikopantshe le morekisi wa dikhemikale wa gago go go naya thuso mabapi le gore o dirise dikhemikale dife mme gape le gore o di dirise leng. ■

**PIETMAN BOTHA,
MOITSEANAPE WA
BOLEMIRUI KA BOENE**

MAFOKO A GA...

Jannie de Villiers

KE ROTSE TIRO KE LE MODULASETILO WA GRAIN SA KA MAFELELO A KGWEDEI YA PHATWE YA NGWAGA O. KE MOLAETSA WA KA WA BOFELO GO BOTLHE BA GRAIN SA TOTA BA LENANEO LA TLHABOLOLO LA BALEMIRUI LA GRAIN SA. KA MAFELELO A NAKO YA GO DIRA YA KA, KE KGONA GO LE TLOTLA GO MENAGANE MME KE KA BOIKOKOBETSO KE LEMOGA BOITUMELO BA KA GO NE GO LE MONGWE WA SETLHOPHA SE SE AGANG MOBOROGO GO TOKAFATSA LEFATSHE LA RONA LA AFORIKABORWA.

Fa ke lebelela morago go nagana ka dingwaga tse di ka nnang tse lesome tse ke neng ke le modulasetilo wa Grain SA, Lenaneo la Tlhobololo ya Balemirui le godile ka maemo mme le ntse tshupetso ya tsweleletsopele ya morafe. Go amogela maemo a le temogano ya mofuta o, go tlhoka go dira ka maatla ga balaodi le balemirui bothle mme tota le tumelo e e tseneletseng ya baabi go tshepho kongo le tswelelopele ya bothle ba ba dirang tiro e.

Balemirui ke bona ba ba Iwantshang ditiragalo tsa bosa go uma dijо tse ba ka di jang mme tota le tse ba ka di rekietsang morafe ka bophara. Le tshephile thulaganyo ya Grain SA ka go lekana gore le lokele madi a lona a le a bereketseng mo bankeng ya rona gore re le tshegetse go kgonon go reka ditokelelo, go le naya kitso le go le supetsa tsela. Boikanyo ba lona bo tlhotlhometse ditlamego tsa rona go le thusa le go le tsweleletsa pele kwa ntle ga mathata a a rileng. Ke swabiswa ke bonneta ba gore ga re a kgonon go bofolola madi a go thusa balemirui ba ba simololang go kgonon go nna balemirui ba ba kgonang go rekisa tlhaka ka bontsi ka nako e ke neng ke le modulasetilo. Le gale, ke na le tumelo ya gore ga re kgakala le go bona bothokwa bo.

La bofelo, Grain SA e tlhomamisit se maikaelelo ka ngwaga o o fetileng go tsamaisa tlhabololo ya balemirui ka tsela e e farologaneng. Setlamo se sentshwa se se bitswang Phahama Grain Phakama se kwaleletswe mme se tlaa nna serwalelo sa mananeo a Grain SA. Go bonwe baabi ba bantshwa mme le modulasetilo o montshwa, Dr Sandile Ngcamphalala, yo a tlhomilweng. Ke na le boikanyo ba gore momaganyo ya bošwa le kitso go bapa ka theo ya bolaodi e kgaraga di tlaa kgonon go tshegetsa balemirui ba bantsi go kgonon go tswelela pele go dikgato tsa thuto tse di kwa godimo.

Go balokaganyi bothle ba Grain SA ba ba dirang tiro ya bona, le ntse le ntlhotlheletsa! Ke le leboga go menagane, e seng fela tse le di diretseng Grain SA, mme tota le tse le di diretseng lefatshe la rona le batho ba lona.

Ke batla gape le go le leboga ka ntlha ya gore le supile lefatshe ka bophara gore balemi ba tlhaka ba kgonon go utlwana ka go dirisana mmogo go naya morafe dijо le go o tshegetsa go kgonon go fola. Ke kopa gore le tswelela go dira jalo le ka moso. ■

Amogela modulasetilo o montshwa wa Grain SA

DR PIETER TALJAARD (43) KE MODULASETILO O MONTSHWA WA GRAIN SA KA A TSERE SETILO SA JANNIE DE VILLIERS, MODULASETILO WA PELE, KA 1 LWETSE BA NGAGA O. KA A LE MOUMI WA TSA BOLEMIRUI KWA NTLE GA TIRO E A E DIRANG O NA LE PHISEGO GO TSOTLHE TSE DI TSAMAE LANANG LE DITIRAGALO TSA BOLEMIRUI, MME GAPE O TLHALOGANYA MONATE WA TENG, MATHATA A TENG LE DITLHASELO TSA TENG.

Ka na le PHD ka tsa tirisomadi mo bolemiruing kwa Unibesiti ya Foreisetata (UFS), o setse a nnile molaodi mo maemong a a farologaneng go ya le dingwaga tse di fetileng. Maemo a a ntse jaaka go nna molaodi wa tirisomadi ka tshwanno mo Monsanto mme le molaodi wa go uma mo NWK. Pele e ikopantsa le Grain SA o ne a le molaodi: Dijwalwanny le thekiso ya dijwalwa kwa Bayer.

Phisego ya gagwe mabapi le bolemirui e simolotse kwa masimong a dijwalwa tsa Bokonebophirima – mo polaseng fela ka fa ntla ga Tlhokwe mo rraagwe a neng a dirisa bolemirui ka nako ya gagwe kwa ntla ga tiro e a neng a e dira. Pieter o ne a swetsa fa a sa le monnye go dirisa bolemirui e le bophelo ba gagwe. Kwa ntla ga ditiro gagolo mo bodirelo ba go uma peo jaaka dingwaga di neng di tswelela, gape o ne a sa ntse a dirisa bolemirui ka nako e a sa direng tiro ya gagwe dingwaga tse di ka nnang 19 – tiragalo e e nayang ene le ba lelapa la gagwe boitumelo bo bo sa feleng.

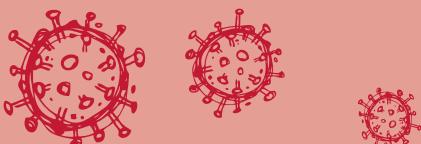
Fa a neng a buisana le Valerie Cilliers, morulaganyi wa *SA Graan/Grain*, o rile se se mo gakatsang gagolo mabapi le ditiragalo tsa Grain SA ke ntla

ya gore moumi ke tokololo ya thulaganyo mme gape ke moreki. ‘Jalo go bothhokwa go moumi gore thulaganyo e tlhalogangwege mme e nne le thata go tswelela pele.’

Gape o rile gore tlhabololo ya bolemirui ke tiragalo e kgolo mo bokamosong ba Aforikaborwa mme ke mokgwa o le esi o o ka netefatsang kgono ya baumi ba tsa bolemirui mo Aforikaborwa. ‘Mo bodirelong ba go uma tlhaka, Grain SA e setse e dirile tiro e e makatsang mme maphele a batho ba bantsi a fetotswe ebile a tokafaditswe ke ditiragalo tsa yona. Ke rata go agelela mo motheong o.

‘Go dirisa bolemirui ka go bona poelo ya madi le go tswelela pele, go bothhokwa go tsweleletsa pele balemirui ba ba simololang, ka ba tlhabelwa gagolo ke mathata a phethogo ya bosa le dintlha tsa tirisomadi. Ditokelelo di tshwanetse go tlhomamiswa ebile di tokafatswe mme go dira jalo go tlhokwa phisego e e tseneletseng go bolemirui. Go botoka go dirisa tiragalo e o e ratang. Ke tlaa rata go bona Grain SA e ntse e tswelela go dira go tlhotlheletsa tlhabololo ya bolemirui.’ ■

SETLHOPHA SA BARULAGANYI SA GRAIN SA

Kopo ya go tlhabelwa

TONA YA BOLEMIRUI, TLHABOLOLO YA NAGA LE MAGAE, MME THOKO DIDIZA, O KOPA BA DIKGAOLO TSA BOLEMIRUI LE BADIRISI BA TSA BOLEMIRUI GO TLHABELWA. GO NA LE TOKAFATSO E E RILENG MO LENANEO LA GO TLHABELA LA LEFATSHE LA RONA.

‘Ke rata go kopa bothle ba ba dirang mo kgaolong ya bolemirui le ba ba dirisang tsa bolemirui go netefatsa gore ba tlhabelwe ka gore go tlaa tsweleletsa pele go netefatsa gore go ungwe tsa dijmo lefatshe la rona,’ a re jalo Tona Didiza mo lekwalong la mmuso.

Nthwa ya go Iwantsha COVID-19 ke theo ya Leano la Tlhabolope ya Ditšelete le Tlhagafalo ya mmuso jaaka e builwe ke Tautona Cyril Ramaphosa. Go bothhokwa go oketsa palo ya batho ba ba tlhabetsweng, ka gore go tlaa tokafatsa kgono ya go netefatsa gore ditiragalo tsa tiriso madi le tsa go tsweleletsa bophelo di tlaa tswelela ka go se tsenwe gare.

‘Kgaolo e ya ditiragalo e bothhokwa ka ntla ya ditiro ka e ntse e naya ditiro go batho tse di ka nnang 750 000 mo nakogareng. Ka go dirisa theo ya bogongwe ba kgono go tlisa madi le go naya ditiro, e supilwe e le kgaolo e e bothhokwa gagolo go tsweleletsa poposeša ya ekonomi mo lefatshe la rona mme jalo bothle ba rona mo kgaolong

ba tshwanetse go tlhabelwa, gore re tswelele go dira ditiro tse di leng bothhokwa tota,’ a re jalo Tona Didiza.

Dipatlisiso di supile gore batho ba ba tlhabetsweng ba na le kgono go fenyi COVID-19 go gaisa ba ba sa tlhabelwang. ‘Ke kopa bothle ba ba ise ba tlhabelwe go tlhabelwa ka gore setlhabelo se re sireletsa go se lwale thata ka ntla ya COVID-19 mme jalo se tsweleletsa maphele a rona.’

Tona e feditse ka go leboga ba kagolo ya Bonamune ka go supa tsela mabapi le go tlhabelwa mme go supile gore batlhabeti ba kgaolo ya boitekanelo ba kgonne go tlhabela bontsi ba badiredi ba kgaolo e mo dipolaseng le mo ba dirang mo lefatshe la rona. ■

Ka mafelelo a kgwedi ya Phatwe go ne go setse go tlhabetswe batho ba ba ka nnang dimilione tse robongwe mo Aforikaborwa, ka dimilione tse nne (godimo ga 10% ya palo ya batho ba setshaba) ba ba neng ba feditse go tlhabelwa ga gotlhe.

LOKWALO LE KWADILWE KE DALRRD, 20 PHATWE 2021

Dirisa dikgato tsa tiriso tse di latelang fa o tlhoma modiredi o montshwa

FA GO TLHONGWA BADIREDI BA BANTSHWA, GO BO TLHOKWA GO DIRA JALO KA GO DIRISA DITIREGO TSE DI TSHWANETSENG. DITIREGO TSE DI LAOLWA KE MOLAO WA DITIRO WA AFORIKABORWA. FA O KA SE DIRISE DITIREGO TSE DI TSHWANETSENG O KA FILHELA GO JA MADI A KGWEBO YA GAGO.

Fa o tlhoma modiredi o montshwa, go na le dikgato tse di rileng tse di tshwanetseng go diriswa. Tsheetswee, ela tlоко gore dikgato tse di fiwang ga di tlhogegwe ka ntlha ya molao. Tse dingwe ke tse di diriswang go tokafatsa mathata a melato ya ditiro, go go bolokela madi le go supa gore o molaodi yo o tlhamaletseng.

DIKGATO TSA GO TLHOMA MODIREDI O MONTSHWA

1 Fa o ka swetsa go tlhoma modiredi o montshwa, fa e le go dira tiro e ntshwa kgotsa go tsena mo maemong a modiredi yo mongwe, tshegetsa tshwetso ya gago ka go rulaganya lenaneo la ditragalo le le supang gore modiredi yo o tlaa diriswa mo maemong afe mo kgwebong ya gago.

2 Morago ga moo rulaganya molokololo o o supang tlhaloso ya tiro e e tlaa dirwang le dintlhabolhokwa tsa go dira tiro e. Molokololo wa tlhaloso ya tiro ke lokwalo mo go tlhaloswang gore tiro e jang, mme le kitso, thutiso, kgono le tlwaelo e e tlhokiwang go e dira ka tshwanno.

3 Kgato e e latelang e tlaa nna go batla batho ba ba ka dirang tiro e. Ka tlwaelo go supiwa e le papatsa e e diriswang ka mo teng ga kgwebo le kwa ntle ga kgwebo. Go bapatsa go ka dirwa ka mekgwa e e farologaneng mme mokgwa o o tlwaetsweng ke go baya papatsa mo kuranteng kgotsa mo makasineng. Gape o ka leka go e baya mo hekeng ya polase ya gago. Fa o bapatsa go bothhokwa go tlhokomela go se kgopise badiredi kgotsa go supa lenyatso go batho. Ntlha e e loalwa ke Molao wa Palo ya 55 wa Ngaga wa 1998: Molao wa Tekatekano wa Bodirelo. E le sekao, fa o batla go tlhoma mokgweetsi wa terekere, ga o a tshwanna go supa gore o batla banna fela ka basadi le bona ba ka kgweetsa terekere.

Kopa batho ba ba ka ratang go dira tiro go tlatsa difomo tsa go kopa tiro kgotsa bogolo go go romela Curriculum Vitae (CV). E ka go thusa go rulaganya lenaneo la batho ba ba ka nnang tharo go tlhano ba o ka ratang go buisana le bona. Mo ke mo go leng bothhokwa go dirisa lekwalo la molokololo wa tlhaloso ya tiro. Fa o supa gore modiredi yo o mo tlhokang o tshwanetse go nna le laesense ya go kgweetsa ya nnene, o ka tlosa bothhe ba ba se nang laesense ya go kgweetsa.

4 Rulaganya lekwalo la dipotsolotso ka go kwala letlha le nako ya potsolotso ya go buisana le yo mongwe le yo mongwe. Netefatsa go supa lefelo le wena o ka se tshwengwe ke ope. Ela tlhoko: Kwala dipotso tsotlhе tse di botswang le dikarabo tse di fiwang ka nako ya dipotsolotso. Ka letsatsi la dipotsolotso bothhe ba tshwanetse go go naya makwalo a a supang tse ba reng ba kgona go di dira le dithuto tse ba di boning go ya le molokololo wa tlhaloso ya tiro jaaka go tlhokiwa. Lekwalo la omang (ID) la nnene la Aforikaborwa le bothhokwa ka molao ka dinako tsotlhе kgotsa fa e le moeng lekwalo la tumelo go dira.

5 Ka nako ya potsolotso o ka kopa gore kgona ya go dira tiro e tshwanetse go supiwa jaaka go kgweetsa terekere jaaka go tlhokiwa. A nte mokopatiro e kgweetse terekere – fa a kgona go tsa-maisa terekere e e nang koloi ya maotwana a le nne morago ka tshwanno o kgona go kgweetsa terekere.

Tlhophya modiredi mo maemong a molokololo wa tlhaloso ya tiro (tlhasolo ya tiro, bothhokwa ba go kgona go dira tiro), foromo ya go kopa tiro le/kgotsa CV, kitso e e neiwang ka nako ya potsolotso, kgono ya go dira ditiro tse di neiwang mme le ditshupetso tsa go botsa ba ba mo itseng jaaka a ba supile. **6** Leka go naya maduo (e le sekao, leduo le le 1 go a le 10) fa go supiwa dinttha tse di farologaneng. Go tlaa tokafatsa tlhaloso ya tlhophya ya gago fa go na le dipotso.

Gakologelwa gore bakopatiro ba o sa ba tlhopheng ba ka go isa kwa CCMA go tlhalosa tlhophya ya gago. Fa go ka kgonegwa, go botoka go tlhophya wa bobedi le wa boraro fa yo mongwe a sa amogele go go direla.

7 La bofelo, fa o tlophile yo mongwe mo nee konteraka ya go dira gore a e bale mme a e saene. Mo nee khopi mme ya nnene o e lokele mo faeleng ya gagwe mo kantorong ya gago.

Go tshwanetse go nna phatlha ya go tlhoka modiredi mo lokwalong la go rulaganya kgwebo ya gago. Go diphatsha go tlhoma motho yo o sa mo itseng yo o tswang mo ditseleng. Fa go ka nna mathata, go bokete thata go netefatsa sengwe le sengwe fa go se na makwalo a a supang ditragalo ka go latelana. Gompieno bolemirui ke kgwebo mme o tshwanetse go bo dirisa jaaka e le kgwebo. ■

MARIUS GREYLING,
MOITSEANAPE KA BOENE WA
BOLAODI BA TSA BOLEMIRUI

Agelela tlhaka ya gago ka ditsakamoso

ATHIKELE E E TLAA LEBELELA GO AGELELA KA DITSAKAMOSO. GO AGELELA KE MOKGWA WA THEKISO O O DIRWANG KA GO DIRISA DITSAKAMOSO KGOTSA DITLHOPHO. BATHO BA BA BATLANG GO FOKOTSA DIPHATSHA TSA PHETHOGO YA TLHOTLHWA BA TSHWANETSE GO AGELELA, MMETOTA KE BAUMI LE BA BA DIRISANG TLHAKA.

Kagelelo ke sediriswa se se diriswang go fokotsa kgotsa go tlosa phatsha ya phethogo ya tlhotlhwa. Konteraka ya tsakamoso e rekarekiswa mo Safex go folosa tlhaka ka letlha la bokamoso. Konteraka e supa se se tlaa foloswang mme le mabaka le ditshupetso tsa go se folosa.

A KE AGELE?

Pele o agelela, o tshwanetse go araba dipotso tse pedi:

- La ntlha, tlhopho ya **sediriswatlse**. Fa thalotlhakore ya poelo le tatlhego ya sediriswatlse e tshwana kgotsa e tshwana tota le go faapanaga kumo, tlhopho e botoka. Fa go sa nna jalo, yo a agelelang o tshwanetse go batla sediriswatlse, thalotlhakore ya poelo le tatlhego e e leng gaufi le ya sediriswatlse sa go agelela.
- La bobedi, **tlhopho ya konteraka?** Baumi ba tshwanetse go tlhophakg wedi ya konteraka fa ba ntse ba roba tlhaka kgotsa fela morago ga go roba. E le sekao, balemirui mo kgaolong ya Foreisetata ba ba robang bontsi ba mmidi wa bona ka dikgwedi tsa Seetebosigo/Phukwi ba tshwanetse go dirisa kgwedi ya Phukwi e le kgedi ya go agelela.

Lenaneo la 1 le supa sekao sa moumi wa kwa Bokonebophrima yo a tshwenyang ke bogongwe ba gore tlhotlhwa yam midi o mosetlha e ka fokotsega ka nako ya go roba mme a ka rata agelela phatsha ya

phethogo ya tlhotlhwa.

- O jwala diheketa tse di ka nnang 1500 tsa mmidi o mosetlha, ka bogongwe ba bokana ba kumo bo bo ka nnang 5,5 ditono/ha.
- Pharologano ya kgaolo le go tswara kumo e ka nna R280/tono, ka tlhotlhwa ya go rekarekisa le tlhotlhwa ya sertifikaite ya silo e e leng R4/tono mme le tlhotlhwa ya go rekarekisa ya JSE ka R17,64/konteraka (R0,17/tono). Go solo fela go roba ka kgwedi ya Seetebosigo.

A re re moumi o tsaya konteraka ya ditsakamoso ka kgwedi ya Ferikgong ka mmidi o mosetlha wa kgwedi ya Phukwi o o rekarekisweng ka R2 100/tono. Gore moumi a kgone go tlhomamisa bokana ba mmidi o o tshwanetseng go agelelwa, tiragalo e e siameng e e ka diriswa e ka nna go tlhomamisa bolek golong ba bogongwe ba bokana ba tlhaka e e ka bonwang ka tlhotlhwa e e rileng e e tlhokiwang go duela tlhotlhwa ya go uma tlhaka eo.

MESOLA LE DIBELEBEJANE

Mesola ya go agelela e ka nna:

- Phatsha e e seng.
- Botheo ga bo kgone go fokotsega go tlase ga pharologanyofelo.
- Tlhotlhwa e itsewe pele ga nako.
- Kwa ntle ga fa botheo bo fetoga mme go thusa ka go loga maano le go rulaganya tekanyetso ya tiriso ya madi.

Dibelebejane tsa go agelela di ka nna:

- Merato e ka duelwa.
- Koketso ya tlhotlhwa ya go rwalela e e tseiwang ke thekothekiso.
- Tlhotlhwa ya go rekarekisa.
- Phethogo ya tlhotlhwa.

Let's Talk...

@Bayer4Crops
@DEKALBSA

Bayer (Pty) Ltd. Reg. No. 1968/011192/07

27 Wrench Road, Isando, 1601.

PO Box 143, Isando, 1600. Tel: +27 11 921 5002

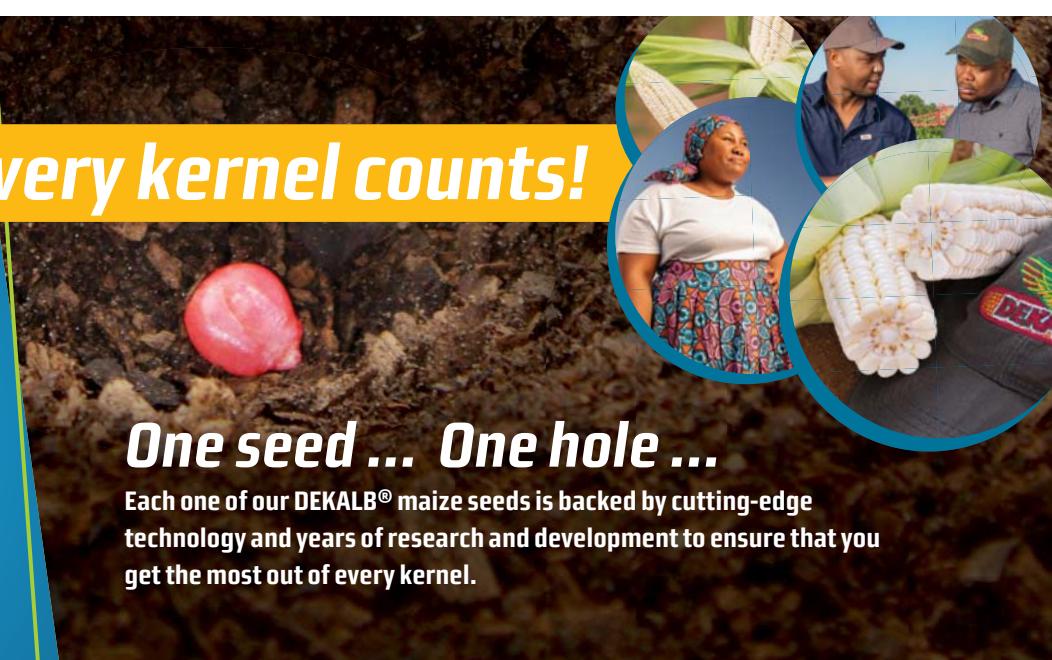
The registration owner of **DEKALB®** is Bayer AG, Germany.

www.cropscience.bayer.co.za // www.bayer.co.za

Every kernel counts!

One seed ... One hole ...

Each one of our **DEKALB®** maize seeds is backed by cutting-edge technology and years of research and development to ensure that you get the most out of every kernel.

PULA IMVULA

1

Sekao sa go agelela sa moumi.

- a) Ka kgedi ya Phukwi mmidi o mosetlha o ne o rekarekiwa ka R3 300/t. La ntlha, re lebelela maemo a moumi a go bona poelo kgotsa tatlhego. Moumi o na le mekgwa e mebedi ya go tsweleletsa maemo a gagwe a konteraka ya ditsakamoso. A ka sutha maemo a gagwe a konteraka ya ditsakamoso ka go tsaya maemo a konteraka ya go lekalekantsha mme a rekisa mmidi o mosetlha mo marekisetsong ka tlholtlwa e rileng mo a leng teng kgotsa a ka folosa mo maemong a konteraka ya ditsakamoso.

	Go folosa ka Safex/tono	Go rekisa ka tlholtlwa e rileng ya marekisetso/tono
Morato wa ntlha ka Ferikgong	-R100	-R100
Tuelo ya go rekarekisa	-R4	-R4
Tuelo ya JSE ya go rekarekisa	-R0,17	-R0,17
Kgwedigape ya go folosa ka morato	-R50	-R50
Morato wa ntlha ka Phukwi	R150	R150
Tlholtlwa ya sertifikaite ya silo	-R4	-
Tuelo ya go rekarekisa	-R4	-R4
Tuelo ya go folosa ya JSE	-R4	-
Tuelo ya JSE ya go rekarekisa	-	-R0,17
Morato wa pharologanyo	-R800	-R800
Amogetse go tswa JSE (R3 300 - R280)	R3 020	-
Go rekisa mo polaseng kwa Ditsobotla	-	R3 020
Poelo/Tatlhego ka maemo	R2 204	R2 212

- b) Mmidi o mosetlha o rekarekiswa ka tlholtlwa ya konteraka e leng R1 500/t ka Phukwi.

	Go folosa ka Safex/tono	Go rekisa ka tlholtlwa e rileng ya marekisetso/tono
Morato wa ntlha ka Ferikgong	-R100	-R100
Tuelo ya go rekarekisa	-R4	-R4
Tuelo ya JSE ya go rekarekisa	-R0,17	-R0,17
Kgwedigape ya go folosa ka morato	-R50	-R50
Morato wa ntlha ka Phukwi	R150	R150
Tlholtlwa ya sertifikaite ya silo	-R4	-
Tuelo ya go rekarekisa	-R4	-R4
Tuelo ya go folosa ya JSE	-R4	-
Tuelo ya JSE ya go rekarekisa	-	-R0,17
Morato wa pharologanyo	R1 000	R1 000
Amogetse go tswa JSE (R3 300 - R280)	R1 220	-
Go rekisa mo polaseng kwa Ditsobotla	-	R1 220
Poelo/Tatlhego ka maemo	R2 204	R2 212

Sekao se tserwe ka diphethogo mo JM Geyser, 2013

IKAGENG MALULEKE,
MOEKONOMI WA BOLE-
MIRUI MO GRAIN SA

Barulaganyi

GRAIN SA: PRETORIA

PO Box 74087
Lynnwood Ridge
0040

■ 08600 47246
■ www.grainsa.co.za

MOLAODI WA GO RULAGANYA

Sandile Ngcamphalala
■ 082 862 1991 ■ Ofisi: 012 943 8296
■ sandile@grainsa.co.za

MORULAGANYI WA PHATLALATSO

Liana Stroebel
■ 084 264 1422 ■ Ofisi: 012 943 8285
■ liana@grainsa.co.za

MOPATI WA GO GATISA

INFOWORKS MEDIA PUBLISHING
Mothusi wa go rulaganya – Louise Kunz
■ louise@infoworks.biz

Moeteledipele wa lesomo – Johan Smit
■ 082 553 7806 ■ Ofisi: 018 468 2716
■ johan@infoworks.biz

Go gatisa – Elizma Myburgh, Joritha Hechter

Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui ya Batlhaka ya Afrikaborwa

MOKOPANYI WA TLHABOLOLO

Johan Kriel
Foreisetata (Ladybrand)
■ 079 497 4294 ■ johank@grainsa.co.za

Jerry Mthombothi
Mpumalanga (Mbombela)
■ 084 604 0549 ■ jerry@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8289 ■ Smangaliso Zimbili

Jurie Mentz
Mpumalanga/KwaZulu-Natal (Louwsburg)
■ 082 354 5749 ■ jurie@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8218

Graeme Engelbrecht
KwaZulu-Natal (Dundee)
■ 082 650 9315 ■ graeme@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8287 ■ Nkosinathi Mazibuko

Luke Collier
Kapabothaba (Kokstad)
■ 083 730 9408 ■ luke@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8280 ■ Luthando Diko

Liana Stroebel
Kapabophirimpa (Paarl)
■ 084 264 1422 ■ liana@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8285 ■ Hailey Ehrenreich

Du Toit van der Westhuizen
North West (Lichtenburg)
■ 082 877 6749 ■ dutoit@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8290 ■ Lebo Mogatlananye

Cwayita Mpotyi
Mthatha
■ 078 187 2752 ■ umthatha@grainsa.co.za
■ Kantoro: 012 943 8277

PULA/IMVULA E TENG KA DIPUO TSE DI LATELANG:

Setswana, Seswemeane, Sesotho, Sezulu le Sethosa.

Articles written by independent writers are the views of the writers and not that of Grain SA.

THIS PUBLICATION IS MADE POSSIBLE
BY THE CONTRIBUTION OF THE MAIZE TRUST

MADE POSSIBLE BY
THE MAIZE TRUST

Lenaneo le le fetolang botshelo

Farmer
Development
Programme

Pusetso

Itumelele thobo

DITSHWANTSHO tse di supa balemirui le mmidi o ba o robileng ka dikgwedi tsa Phukwi le Phatwe. Bontsi ba balemirui ba bone thobo godimo ga tlwaelo. Setlhophpha sa Grain SA se dirisitse mathata a a bonweng e le tshono go ruta dithuto tse di leng botlhokwa, jaaka botlhokwa ba go laola mefero, jaaka go tshwanetse go dirwe patlisiso mo masimong go batla phetlhu le botlhokwa ba go dirisa diteko tsa mmu.

Go supa tsela MO GAE

MOKGWA mongwe wa go kopana wa Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui la Grain SA ke go ba etela mo polaseng. Setlhophpha se tsamaile dikilometara tse di ka nnang diketekete ka ngwaga le ngwaga go etela balemirui mo dipolaseng tsa bona jaaka go ka kgonegwa. Tota le kwa ntle ga segajaja, **go etetswe dipolase tse di ka nnang 78** mo lefatseng la rona ka kgwedi ya Phatwe mo setlhophpha se foligleng go tsena mo masimong. Tse di latelang ke ditiragalo tse dingwe tse di dirlweng ka kgwedi ya Phatwe fa ba neng ba etetse dipolase.

Luvuyo Mbutho o supetswa tsela ke Neil Kirk ya a mo agetseng sediriswa sa go tshegetsa fa thaka e tshologa go tswa mo letamong la tlhaka go wela mo dikoloing gore a nne le tse pedi. Go supra gore basupetsatsela ba tseneletse mo tirong ya go supetswa balemirui ba bangwe tsela mo dipolaseng tsa bona.

Simon Mazwi o tsaya diteko tsa mmu ka nako e a etetsweng ke Du Toit van der Westhuizen.

Kopano e nngwe ya go loga maano mo morago ga bene – go etetswe polase ya Paul Motloko go buisana mabapi le go eledisa metsi ka tshwanno.

Johan Nel le molemi Sopazi Lunyaweni wa kwa kgaolong ya Maclear ba tlota mabapi le setlha se se latelang.

Mosupetsatsela Neil o tlhola maemo a bokana ba metsi mo masimong a mmidi a molemirui Sabasaba pele ga nako ya go simolola go roba. ■